

VALORS CRISTIANS I ESTALVI RESPONSABLE

Inauguració del Projecte Fiare a Catalunya

Barcelona, 29 de gener de 2008

Sala d'Actes de la Fundació EMI

Gaspar Mora

Presentació

Les meves paraules volen posar de relleu els valors cristians que hi ha en joc en el projecte de Banca Ètica. Penso exposar-ho en tres parts. La primera parla del projecte cristià, com a marc per comprendre i valorar el nostre tema.

I - EL PROJECTE CRISTIÀ COM A MARC DE LA NOSTRA REFLEXIÓ

Recordem el centre de la fe cristiana: Déu estima el nostre món pecador com a Pare, i el crida a la vida en Ell. Parlem del nostre món, el del temps de Jesús i el d'ara, tots els homes i dones de tot arreu. Diem "pecador", expressió cristiana, ara en desús. Expressa una experiència comuna i terrible; el nostre món humà és injust, desequilibrat, marcat per moltes negativitats. Cada visió del món ho diu a la seva manera. Avui parlem d'estructures injustes, d'ordre mundial pervers, de decisions inhumanes. La fe cristiana diu: Déu estima aquest món. És el punt central. Vol dir, i aquest tema és molt important, que Déu crida els homes i dones d'avui a viure en Ell, que és Plenitud d'Amor, de Pau, de Perdó, de Vida. El cristianisme confessa que Déu és l'Amor que porta els homes a una Vida Nova en Ell.

Aquesta vida no és sinó una manera de ser, una manera de posar-se davant de la realitat, dels altres, d'un mateix, de tot. És una manera de ser feta de diverses actituds subratllades per l'Evangelí: l'amor, la pobresa, la fe. L'amor vol dir una comunió entranyable amb tot i amb tots, una actitud oberta, acollidora, servicial, eficaç. La pobresa indica una manera de ser senyora davant les coses; són necessàries però no donen a l'home la vida veritable. No hi ha res absolut; cal estar després de tot, fins de la pròpia vida. La fe és l'arrel; la vida nova no està fonamentada en l'obediència o en l'eficàcia. L'home i la dona nous es fonamenten en l'experiència viscuda de l'amor, la justícia, la llibertat. L'Evangelí arriba a una formulació del nucli de la nova vida en l'Esperit, expressat de moltes maneres; no tingueu por, doneu-vos del tot; qui busca la seva vida no la trobarà mai; només la troba el qui la dona estimant.

Aquesta actitud davant de la vida porta a uns determinats comportaments en les diverses situacions concretes en les quals ens trobem, sovint no gens fàcils; és el seny de l'Esperit. És fonamental saber distingir el doble nivell; una és l'actitud radical d'amor, de fe, de llibertat, de pobresa; i un altre són els comportaments concrets de la vida diària. El cristianisme parla fonamentalment del primer nivell, però aquest s'ha de realitzar en la vida real amb tota la seva complexitat. Saber què és el que cal fer és objecte de recerca i de tempteig; la manera concreta d'estimar i de ser pobre, de buscar la justícia, d'oferir i de demanar el perdó, de viure la vida sexual, simplement de viure.

El cristianisme proposa una vida humana nova no només individualment sinó també comunitàriament. Proposa fer comunitats que creïn relacions noves, que visquin

realment segons els valors evangèlics d'amor, de generositat, de justícia, de col·laboració. És el "projecte Església", projecte sublim, utòpic, veritablement humà. Aquell doble nivell del missatge cristià ha generat un doble llenguatge en l'Església. Un és l'anunci de la vida evangèlica en la seva actitud radical, sempre incòmode amb les realitzacions i les devaluacions dels comportaments reals; és el llenguatge profètic, propi dels que prediquen des del "marge", radical, denunciador, exigent. I un altre és el llenguatge que parla de la manera cristiana de viure en el matrimoni, en l'educació dels fills, en la manera d'administrar els béns, en la gestió social. És un llenguatge fet de possibilitats, que compta amb l'ambigüitat i la feblesa humanes, molt més realista; és el llenguatge sapiencial, el de la saviesa diària, que intenta aplicar la radicalitat de l'Evangeli a les difícils decisions de la vida diària.

II - LA TENSIÓ ENTRE LA REALITAT INHUMANA I LA VIDA HUMANA VERITABLE

Els filòsofs parlen de la modernitat, canvi fenomenal que marca tota la nostra experiència europea dels últims segles. Socialment es va consolidar una mena d'evidència; cal una revolució per destruir la societat passada, injusta i inacceptable, i crear una societat nova, humana, justa. Cal la revolució per començar un món nou. És una mentalitat, en el fons, "apocalíptica". D'aquí en van sortir revolucions, alçaments, revoltes, guerres d'alliberament. Podríem dir que aquella "evidència" va deixar dues conviccions. Primera, és menester una revolta, si cal sagnant, per derrocar les estructures i les mentalitats injustes i fer un món nou. La segona és la sospita sobre qualsevol acció que es faci per apaivagar els danys d'un món injust; tot el que no intenti canviar aquest món, el que fa, en el fons, és tancar les ferides que origina i perpetuar-lo.

Ara vivim un ambient en part diferent; en diuen la "postmodernitat". Vivim una decepció enorme. Calia crear un món just, democràtic, realitzador de la justícia i dels drets humans; tot això va portar al segle XX, el més terrible i bàrbar de la nostra història humana. I ara, després de tot allò, tot continua igual o pitjor. Després de la caiguda del comunisme ha imperat un neoliberalisme sense control, que ha creat un món globalitzat marcat per l'afany de lucre i la misèria dels més febles. Pot tornar la mateixa mentalitat revolucionària, ara ja a nivell mundial. Per una banda, cal la destrucció d'aquestes estructures injustes, fins i tot amb la violència; el terrorisme mundial n'és una mostra esfereïdora. I per l'altra, cal sospitar de tot el que es faci per pal·liar les coses que van malament; no són sinó cataplasmes, que col·laboren amb la mateixa injustícia estructural i la continuen. Aquí hi entrarien, és clar, les ONG, els serveis al tercer i al quart món, i la Banca Ètica.

La sensibilitat cristiana, crec, es mira aquesta anàlisi amb molta reticència. De fet, el cristianisme ha nascut d'una experiència ja aleshores molt viva. Aquest món no va bé, és "pecador". Cal salvar-lo, el món i les persones. I la manera de salvar-lo no és radicalment la violència i la destrucció, sinó el treball per crear àmbits de Regne de Déu, d'amor, de justícia, de pau, de diàleg. És la tensió, inevitable, entre la vida real, sempre mancada i mediocre, i la vida plena, sempre inassolible. Tota destrucció no farà sinó començar altra vegada, amb molt de sofriment, la tensió de sempre. És el que Jesús diu amb una imatge senzilla. El blat està barrejat amb la mala herba. No pretengueu treure-la violentament. Ho fareu malbé tot. (Mt 13, 24-30). La mentalitat "apocalíptica" és un engany que no fa sinó perpetuar la destrucció, la inhumanitat, l'odi i la injustícia.

III - LA PREGUNTA ÈTICA SOBRE EL DINER

En el Nou Testament, el diner és símbol del món perdut, que nega el missatge evangèlic fonamental sobre la vida humana: l'amor i la pobresa. Són molts els textos que en parlen, amb un llenguatge duríssim, profètic: Mt 6, 19ss.; Mt 6, 25ss. Lc 12, 13ss; especialment dos passatges de Lluç. Un és la paràbola del ric i el pobre Llätzer: "... Abraham li respongué: Ja tenen Moisès i els profetes; que els escoltin. El ric insistí: No, pare meu Abraham, no els escoltaran Però si un mort va a trobar-los, sí que es convertiran. Abraham li digué: Si no escolten Moisès i els Profetes, tampoc no els convencerà cap mort que ressusciti" (Lc 16, 19-31). L'altre és l'expressió dura del "sermó de la plana": "Ai de vosaltres, els rics: ja heu rebut el vostre consol" (Lc 6,24). És un llenguatge profètic, dit des de la radicalitat.

Però hi ha algun text sorprenent: "I el Senyor va lloar l'administrador – injust i trampós - ...perquè havia actuat amb astúcia... I jo us dic: guanyeu-vos amics a costa del diner, que és enganyós, perquè quan tot s'hagi acabat us rebin a les estances eternes" (Lc 16, 1-13). No condemna des de la radicalitat sinó que aconsella de fer un "bon ús" del "diner, que és enganyós" i injust. El que Jesús repeteix en les paràboles de la fidelitat: "has estat fidel en poca cosa, rep ara el govern de deu ciutats" (Lc 19,17), ho aplica fins i tot al diner.

Crec que això respon a la mentalitat cristiana. El món nostre és estructuralment injust. El diner també ara és el símbol i la raó d'una societat humana sempre disposada a la injustícia i a la violència. Fins i tot és possible que en una anàlisi política i econòmica això no tingui solució. Aquesta constatació, però, no pot portar a l'absència o a la destrucció apocalíptica. És en aquest món on cada persona i cada comunitat humana estan cridats a viure la vida veritable. Aquest món no és ni serà mai perfecte, però això no pot ser excusa ni per l'abstenció ni per la destrucció. El cristianisme proposa una manera de ser arrelada no en l'eficàcia sinó en la fe.

La Banca Ètica és una realització concreta, en el món que vivim, dels dos valors cristians constitutius. Per una banda, la pobresa, és a dir, la llibertat davant del diner; és necessari, però no és el tot. L'estalvi és signe d'una actitud senyora, que sap posseir el diner però no es deixa posseir per ell. És el despreniment del cor, la realització fàctica del missatge evangèlic: "No amuntegueu tresors aquí a la terra... ; reuniu tresors al cel..." (Mt 6, 19-21). I per l'altra banda, l'amor; és la inversió que evita el monstre de les inversions indiscriminades en funció de l'interès, sempre en detriment dels més pobres. És la inversió en bé dels estaments més necessitats, en el quart i en el tercer món. És una realització fàctica, difícil però real, de l'esperit d'amor i de pobresa que omple l'Evangelí.

És, sens dubte, un intent utòpic, fins i tot es podria dir ridícul. És entrar en el món de la banca, un monstre que s'ho menja tot, amb categories no econòmiques sinó de servei als econòmicament febles. Però probablement així van començar totes les coses grans en la nostra història humana. I no és fora de lloc, crec, recordar la paraula de Jesús: "Mireu, jo us envio com ovelles enmig de llops; sigueu astuts com les serps, i innocents com els coloms" (Mt 10, 16).

Moltes gràcies.